

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» для студентів за напрямом підготовки 6.020303 Філологія «Мова та література (німецька)»

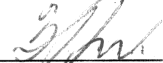
”28 ” серпня, 2015 р. – 22 с.

Розробник: Близнюк Людмила Миколаївна, старший викладач кафедри німецької філології

Рецензент: Ніфака Тетяна Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри німецької філології

протокол № 2 від 9 вересня 2015 р.

Завідувач кафедри (проф. Застровська С. О.)

Робоча програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною комісією інституту іноземної філології

Протокол № 3 від 7 жовтня 20 15 р.

Голова науково-методичної комісії ПФ (Павлюк А.Б.)

Робоча програма навчальної дисципліни

схвалена методичною радою університету

протокол № 3 від 18. 11 20 15 р.

© Близнюк Л.М., 2015

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.020303 Філологія «Мова та література (німецька)» з метою вдосконалення навчального процесу та якості підготовки фахівців з іноземної мови, оволодіння студентами системою спеціальних знань, навичок та вмінь майбутньої професійної діяльності.

При розробці програми курсу та в процесі його викладання використовуються такі **принципи**: комунікативності, опори на рідну мову, домінуючої ролі вправ, інтерактивності, індивідуалізації, науковості, свідомості, міцності, посиленості, доступності, активності, наочності, систематичності та послідовності, проблемності, розвиваючого навчання.

Предметом навчального курсу «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» виступає процес ознайомлення студентів з основами організації навчально-виховного процесу з іноземних мов (ІМ) у різних типах середніх навчальних закладів, формування у студентів професійно-методичних вмінь

Навчальний процес здійснюється згідно Болонського процесу і спрямований на вивчення вказаної дисципліни за модульно-рейтинговою системою.

Міждисциплінарні зв'язки :

Навчальна дисципліна «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» пов'язана із значною кількістю наук і використовує виявлені ними факти і встановлені закономірності. До таких теоретичних та практичних навчальних курсів відносяться: лінгвістика (всі дисципліни, що вивчаються), основна іноземна мова, психологія, педагогіка, психолінгвістика, інформатика.

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» складається з таких **змістовних модулів**:

1. Рекомендації Ради Європи з мовної освіти.
2. Навчально-методичні засади.
3. Професійно і фахово зорієнтовані технології навчання.
4. Контроль.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 1,5	0203 Гуманітарні науки 6.020303 Філологія «Мова та література (німецька)»	нормативна
Модулів: 2		Рік підготовки: 1
Змістових модулів: 4		Семестр: 1
ІНДЗ: -		Лекції: 10 год.
Загальна кількість годин: 144		Практичні: 8 год.
	«Бакалавр»	Самостійна робота: 23 год. Консультації: 4 год.

		Форма контролю: екзамен – 1 сем.
--	--	----------------------------------

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» є підготовка студентів до реалізації професійних функцій (комунікативно-навчальна, розвиваюча, виховна, естетична, конструктивно-плануюча, організаторська) вчителя іноземної мови, забезпечуючи їх необхідними знаннями з теорії та практики викладання іноземної мови, розвиваючи методичні вміння та вміння самостійного методичного дослідження.

2.2. **Основними завданнями** навчальної дисципліни «Педагогіка та методика викладання в закладах освіти» є створення у студентів широкої теоретичної бази, що розкриває закономірності процесу навчання іноземних мов як засобу спілкування та включає знання базових і суміжних з методикою наук в інтегрованому вигляді; ознайомлення студентів з основними методами, системами, прийомами, формами та засобами навчання іноземних мов як у вітчизняній методиці викладання так і в зарубіжній, проведення їх порівняльного аналізу; розвиток вмінь студентів творчо застосовувати свої знання з урахуванням умов викладання.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- концепції неперервної освіти, загальної середньої освіти, розвиваючого та виховуючого навчання ;
- концепції цілісного педагогічного процесу;
- теоретичні основи методики викладання іноземних мов;
- цілі, зміст, принципи, методи та засоби навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах;
- етапи розвитку іноземних мов;
- окремі системи вправ для оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності;
- особливості навчання іноземної мови на різних ступенях;
- основні етапи формування граматичних навичок ;
- основні етапи формування лексичних навичок ;
- основні етапи формування слуховимовних навичок;
- основні етапи формування навичок техніки читання і письма;
- основні етапи формування вмінь аудіювання;
- основні етапи формування вмінь читання;
- особливості навчання письма на різних ступенях навчання;
- можливості застосування інтенсивного навчання іноземної мови у середніх навчальних закладах;
- особливості планування та контролю у навчанні іноземної мови на різних ступенях;

- сучасні методи, прийоми, форми (режими) навчання різних видів мовленнєвої діяльності можливості використання: сучасних технічних засобів навчання;
- концептуальні основи, структуру та зміст діючих підручників з іноземної мови для різних типів шкіл;
- сучасні методи, прийоми, форми (режими) навчання різних видів мовленнєвої діяльності.

вміти:

- складати план і конспекти окремих уроків та серії уроків за темою на початковому, середньому та старшому ступенях навчання та визначати конкретні цілі, завдання та етапи кожного уроку;
- обирати ефективні прийоми досягнення поставлених цілей на кожному етапі уроку;
- визначати типи вправ та послідовність їх виконання у відповідності до етапів оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями;
- використовувати реальні та проектувати навчальні мовленнєві ситуації, а також відповідний їм мовленнєвий матеріал для сприймання і засвоєння мовних явищ, що вивчаються, та їх творчого застосування в мовленнєвій діяльності,
- проектувати і створювати необхідні наочні посібники для проведення уроків;
- складати план і сценарій позакласного заходу з іноземної мови;
- складати план позакласної роботи з іноземної мови
- встановлювати і підтримувати засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти: учитель-клас, учитель-учень, учень-учень тощо;
- адаптувати свій іншомовний мовленнєвий досвід до рівня вимог програми та можливостей і загального розвитку учнів ;
- намічати об'єкти контролю мовленнєвої діяльності учнів з урахуванням вимоги досягнення відносно правильного мовлення учнів
- помічати помилки учнів, усвідомлювати їх характер і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення (перепитування, зорова, вербальна та схематична наочність, екстралінгвістичні засоби тощо).
- організовувати виконання накресленого плану;
- забезпечувати мовленнєву діяльність учнів відповідно до плану уроку ; вносити методично виправдані корективи в плани уроків;
- навчити учнів більш раціональних прийомів самостійної роботи
- раціонально поєднувати колективні (фронтальні, малогрупові, парні) та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та етапу навчання;
- проводити навчальні ігри з урахуванням вікових особливостей учнів та етапу навчання , у тому числі рольові ;
- цілеспрямовано використовувати традиційні наочні посібники і методично грамотно застосовувати аудитивні, візуальні та аудіовізуальні технічні засоби навчання;

- здійснювати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів залежно від їх вікових особливостей;
- проводити позакласний захід іноземною мовою за складеним планом і сценарієм
- реалізовувати загальноосвітній, розвиваючий та виховний потенціал мовленнєвого матеріалу уроку;
- формувати і розвивати на матеріалі іноземної мови інтелектуальну й емоційну сфери особистості учня, його пізнавальні інтереси;
- вирішувати засобами іноземної мови завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів.
- вивчати ставлення учнів до предмета і виявляти рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь учнів за завданням викладача;
- здійснювати методичний аналіз мовного матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння учнями та добору оптимальних шляхів попередження помилок;
- проводити спостереження й аналіз відвіданих уроків з опорою на схему або вузько цільове завдання та серії уроків із теоретичним обґрунтуванням різних сторін навчальної діяльності спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід учителів, студентів-практикантів, переносячи ефективні прийоми і форми у практику своєї роботи;
- вивчати методичну літературу і теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи описані в літературі нові форми, прийоми роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 45 годин /1,5 кредити ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Відповідно до навчального плану вивчення дисципліни «Педагогіка і методика викладання в закладах освіти» складається з чотирьох залікових кредитів необхідних для засвоєння чотирьох змістових модулів.

Кожен змістовий модуль складається з підсумкової оцінки, залікового кредиту та включає лекційні, практичні заняття та самостійну роботу студентів.

Змістовий модуль I. Рекомендації Ради Європи з мовної освіти.

1. Інноваційні підходи програми.
2. Опис рівнів оволодіння іноземною мовою.
3. Цілі, принципи, методи.

Обґрунтування необхідності Рамкової Програми. Інноваційні засади програми. Зміст Програми.

Методи дослідження в МВІМ. Основні та допоміжні методи. Основні: критичний аналіз літературних джерел, вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів, наукове спостереження, пробне навчання, експеримент, дослідне навчання. Допоміжні: метод інтерв'ю, анкетування, тестування, бесіда, хронометрування, метод експертів.

Експеримент як основний метод наукового дослідження у МВІМ. Види експериментів. Основні складники і фази експерименту.

Тестування як широко уживаний допоміжний метод дослідження. Типи і види тестових завдань. Поняття «тест», «тестове завдання», «тестування».

Зв'язок дисципліни з іншими науками: лінгвістикою, психологією, психолінгвістикою, педагогікою. Характер цих зв'язків.

Змістовий модуль II. Навчально-методичні засади.

1. Роль студента та викладача.
2. Автономне навчання, навчальні технології.
3. Форми навчальної взаємодії
4. Засоби і носії інформації.
5. Одномовність.
6. Медіація.
7. Робота над помилками.

Компетенції викладача і того, хто вивчає мову. Комунікативні мовленнєві компетенції. Процеси вивчення мови. Характеристика завдань. Виконання завдання. Складність завдань.

Поняття іншомовної граматичної компетенції. Роль граматичних навичок у мовленнєвій діяльності. Основна мета формування граматичної компетенції - формування граматичних навичок у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності. Основні характеристики рецептивних і продуктивних граматичних навичок.

Активний і пасивний граматичні мінімуми. Граматична структура і зразок мовлення. Мовленнєва одиниця. Рівні мовленнєвих одиниць.

Основні етапи формування граматичної навички. Прийоми ознайомлення учнів з граматичними структурами активного і пасивного граматичного мінімуму. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з граматичними структурами активного граматичного мінімуму. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з граматичними структурами пасивного граматичного мінімуму.

Методика формування граматичної компетенції учнів на різних етапах навчання. Роль і місце засобів навчання у процесі формування граматичних навичок

Поняття мовної лексичної компетенції. Роль лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. Основна мета формування лексичної компетенції - формування лексичних навичок у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності. Основні характеристики рецептивних і продуктивних лексичних навичок.

Активний, пасивний і потенціальний словниковий запас. Лексична одиниця. Лексичний мінімум і критерії його відбору. Основні етапи формування лексичної навички. Способи семантизації. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з новими ЛО активного словника. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з ЛО пасивного і потенціального словників.

Методика формування лексичної компетенції учнів на різних етапах навчання.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування лексичних навичок.

Поняття іншомовної фонетичної компетенції у мовленнєвій діяльності. Основна мета формування фонетичної компетенції - формування слуховимовних (артикуляційних і ритміко-інтонаційних) навичок у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності на комунікативно достатньому рівні.

Основні етапи формування слуховимовних навичок. Інтерференція навичок рідної мови. Основні типи і види вправ для формування слуховимовних навичок. Зіставлення фонетичного матеріалу рідної мови і мови, що вивчається, у методичних цілях.

Організація роботи з формування слуховимовних навичок. Послідовність введення і засвоєння фонетичного матеріалу. Різні підходи до цієї проблеми. Вимоги до вимови учнів. Принцип апроксимації у формуванні фонетичної компетенції. Методи навчання фонетики.

Роль і місце технічних засобів навчання у процесі формування слуховимовних навичок учнів.

Змістовий модуль III. Професійно і фахово зорієнтовані технології навчання.

1. Планування.
2. Дефініція та основний підхід.
3. Оцінювання і шкільне, позашкільне та післяшкільне навчання

Варіанти навчання НМ у перехідний період: 1) у 2-12 класах, 2) у 5-12 класах.

Особливості викладання НМ у школі першого (I) ступеня - молодшій школі. Цілі, завдання, зміст і принципи навчання НМ у молодшій школі. Психологічні особливості молодших школярів. Технологія формування комунікативної компетенції учнів 2-4 класів. Гра як стрижневий елемент уроку НМ у молодшій школі.

Особливості викладання НМ у школі другого (II) ступеня - основній/базовій школі. Цілі, завдання, зміст і принципи навчання НМ в основній школі. Психологічні особливості підлітків. Технологія формування комунікативної компетенції учнів 5-9 класів. Способи та прийоми активізації розумово-мовленнєвої діяльності учнів.

Особливості викладання НМ у школі третього (III) ступеня - старшій школі. Цілі, завдання, зміст і принципи навчання НМ у старшій школі. Психологічні особливості старшокласників. Технологія формування комунікативної компетенції учнів 10-12 класів. Способи і прийоми організації самостійної роботи учнів з метою оволодіння НМ.

Особливості викладання НМ у профільній старшій школі.

Система планування навчального процесу з німецької мови у школах різного ступеня: молодшій, основній, старшій, професійно-технічних училищах та вищих

навчальних закладах Умови, що забезпечують успішність планування. Призначення, суть і структура календарного, тематичного і поурочного планів.

Лінгвістичний, психологічний і методологічний компоненти змісту навчання німецької мови на різних ступенях.

Структура і зміст підручників німецької мови для 2-12 класів. Принципи розподілу навчального матеріалу в кожному підручнику. Співвідношення вправ у складі одного циклу/параграфу для формування мовної і мовленнєвої компетенції учнів. Комунікативна спрямованість вміщених у підручнику вправ. Наявність інформації країнознавчого характеру, ілюстративних і довідкових матеріалів.

Поурочне планування. План-конспект уроку. Практичні, освітня, виховна і розвиваюча цілі уроку. Структура уроку. Організаційні форми і прийоми. Засоби навчання. Типові форми уроків німецької мови для кожного ступеня.

Поняття мовленнєвої компетенції в іншомовному говорінні. Суть говоріння та його психофізіологічні механізми.

Навчання діалогічного мовлення (ДМ). Суть і характеристика ДМ. Комунікативна ситуація та її види. Особливості ДМ. Структура діалогу. Одиниця навчання діалогу. Основні види діалогічних єдностей. Функціональні типи діалогів і притаманні їм види діалогічних єдностей. Мовні особливості ДМ. Труднощі оволодіння ДМ. Етапи навчання ДМ. Система вправ для навчання ДМ.

Навчання монологічного мовлення (ММ). Суть і характеристика ММ. Особливості ММ. Одиниця навчання монологу. Основні типи монологічних висловлювань. Мовні особливості ММ. Труднощі оволодіння ММ. Етапи навчання ММ. Система вправ для навчання ММ.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні.

Поняття німецькомовної аудитивної компетенції. Аудіювання і говоріння - дві сторони усного мовлення. Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності. Психофізіологічні механізми аудіювання. Рівні розуміння прослуханого. Вимоги до текстів для навчання аудіювання. Труднощі аудіювання, пов'язані з мовною формою, зі змістом, з умовами пред'явлення, з видом мовлення. Опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання. Етапи формування аудитивної компетенції: на рівні фрази, на понадфразовому рівні, на рівні цілого тексту. Система вправ для навчання аудіювання. Підсистеми вправ: 1) для формування фонетичних, лексичних і граматичних навичок аудіювання; 2) для розвитку вмінь аудіювання. Етапи роботи з текстом для аудіювання. Способи контролю розуміння прослуханого аудіотексту. Роль і місце засобів навчання у процесі формування аудитивної компетенції учнів.

Поняття компетенції у читанні іншомовних текстів. Суть читання та його психофізіологічні механізми. Поняття техніки читання. Основні форми читання: уголос і про себе/мовчки. Вправи для навчання техніки читання. Труднощі навчання читання німецькою мовою. Допоміжні (наочні) засоби та опори для навчання техніки читання. Методи навчання техніки читання. Перенос та інтерференція у навчанні техніки читання.

Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності. Основні види читання: ознайомлювальне, вивчаюче, вибіркоче/ переглядове. Вимоги до текстів для навчання читання. Опори та орієнтири для подолання труднощів читання.

Етапи формування компетенції учнів у читанні. Рівні розуміння змісту тексту на кожному етапі.

Система вправ для навчання читання іншомовних текстів. Підсистеми вправ:

- для формування навичок техніки читання;
- для формування мовленнєвих навичок читання;
- для розвитку вмінь читання;
- способи контролю розуміння прочитаного тексту;
- зв'язок читання з іншими видами мовленнєвої діяльності.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування компетенції учнів у читанні німецькомовних текстів: а) карток розрізної азбуки, карток миттєвого пред'явлення окремих слів, алфавіту в малюнках, карток з окремими словами для складання речень, паузованих фонограм і т. і. (на етапі розвитку навичок техніки читання); б) прагматичних матеріалів: оголошень, графіків руху транспорту, афіш, реклами і т. і. (на етапі формування навичок читання та мовленнєвих умінь читання).

Змістовий модуль IV. Контроль (2 год.)

1. Рекомендації як довідник для реалізації контролю.

2. Типи контролю.

3. Прийнятний контроль і мета система.

Поняття «контроль» та «оцінювання» у навчанні НМ. Мета контролю рівня сформованості німецькомовної *комунікативної компетенції учнів*. Основне завдання контролю. Складники контролю.

Провідні функції контролю: зворотного зв'язку, оціночна, навчальна, розвиваюча тощо. Шляхи реалізації кожної із функцій у навчально-виховному процесі з НМ.

Види контролю за різними критеріями:

- поточний, рубіжний, підсумковий;
- індивідуальний, фронтальний/ груповий;
- усний, письмовий;
- одномовний, двомовний;
- контроль, взаємоконтроль, самоконтроль;
- тестовий, не тестовий тощо.

Об'єкти контролю: рівень сформованості складників німецькомовної комунікативної компетенції учнів (мовленнєвої, мовної, соціокультурної, стратегічної компетенцій тощо). Критерії оцінювання рівня володіння учнями німецькомовною комунікативною компетенцією. Рівні володіння ІМ, рекомендовані Радою Європи. «Європейський мовний портфель» і шляхи його використання у навчальному процесі.

Тестовий контроль. Показники якості тесту. Типи і види тестів. Тестові завдання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів	Кількість годин у тому числі				
	Усього	Лекцій	Практ.	Конс.	Сам.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Рекомендації Ради Європи з мовної освіти.					
Тема 1. Інноваційні підходи програми	2	-	-	-	2
Тема 2. Опис рівнів оволодіння іноземною мовою	6	2	2	-	2
Тема 3. Цілі, принципи, методи.	-	-	-	1	2
Разом за змістовим модулем 1	8	2	2	1	6
Змістовий модуль 2. Навчально-методичні засади					
Тема 4. Роль студента та викладача.	2	-	-	-	2
Тема 5. Автономне навчання, навчальні технології.	6	2	2	-	2
Тема 6. Форми навчальної взаємодії	2	-	-	1	2
Разом за змістовим модулем 2	10	2	2	1	6
Змістовий модуль 3. Професійно і фахово зорієнтовані технології навчання					
Тема 7. Планування.	5	2	1	-	2
Тема 8. Дефініція та основний підхід.	2	-	-	-	2
Тема 9. Оцінювання і шкільне, позашкільне та післяшкільне навчання	5	2	1	1	3
Разом за змістовим модулем 3	12	4	2	1	7
Змістовий модуль 4. Контроль					
Тема 10. Рекомендації як довідник для реалізації контролю	2	-	-	-	2
Тема 11. Типи контролю	4	2	2	1	-
Разом за змістовим модулем 4	6	2	2	1	23
Усього годин	36	10	8	4	36

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	К-сть годин
Змістовий модуль 1. Рекомендації Ради Європи з мовної освіти.		
1	Інноваційні підходи програми. Опис рівнів оволодіння іноземною мовою. Цілі, принципи, методи.	2
Змістовий модуль 2. Навчально-методичні засади.		
2	Роль студента та викладача. Автономне навчання, навчальні технології. Форми навчальної взаємодії Засоби і носії інформації. Одномовність. Медіація. Робота над помилками.	2
Змістовий модуль 3. Професійно і фахово зорієнтовані технології навчання		
3	Планування. Дефініція та основний підхід. Оцінювання і шкільне, позашкільне та післяшкільне навчання	2
Змістовий модуль 4. Контроль		
4	Рекомендації як довідник для реалізації контролю. Типи контролю. Прийнятний контроль і мета система.	2
Разом		8

6. Самостійна робота

Самостійна робота студентів - основний засіб засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Самостійна робота складає 23 години і включає:

- опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу;
- поглиблене вивчення окремих тем лекційного курсу та питань, що не розглядаються в курсі лекцій;
- підготовка до виступів на семінарах;
- проведення аналізу підручників з німецької мови для середніх навчальних закладів;
- здійснення аналізу мовного та мовленнєвого матеріалу підручників;

- систематизація матеріалу перед іспитом.

Окрім вказаних аспектів, студент виконує такі завдання в межах відповідних модулів:

№	Тема	К-сть годин
Змістовий модуль 1. Рекомендації Ради Європи з мовної освіти.		
1	<p>Ознайомлення із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти.</p> <p>1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.</p>	2
2	<p>Поглиблений аналіз програм з німецької мови для середніх навчальних закладів. Визначення структури програми та вивчення її змісту. Проведення порівняльного аналізу програм.</p> <p>1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Німецька мова. 1 – 12 класи. – К.: Шкільний світ. – 39 с.</p>	2
3	<p>Ознайомлення з базовими та альтернативними підручниками з німецької мови для середніх навчальних закладів. Аналіз двох підручників німецької мови для середньої школи та встановлення їх відповідності основним вимогам до сучасного підручника.</p> <p>Визначення типів і видів вправ, що домінують у цих підручниках.</p> <p>1. Підручники німецької мови для 1 – 11 класів середньої школи.</p>	2
Змістовий модуль 2. Навчально-методичні засади		
4	<p>Аналіз програм, підручників, методичної літератури з англійської мови для середніх навчальних закладів та методичної літератури з питань навчання граматики. Вимоги з програм по класах щодо вивчення активної та пасивної граматики. Систематизація вправ, що рекомендуються для навчання граматики. Визначення їх доцільності.</p> <p>1. Програми для загальноосвітніх середніх закладів. Німецька мова. 1–12 класи. – К.: Шкільний світ. – 39 с.</p> <p>2. Підручники німецької мови для 1 – 11 класів середньої школи.</p> <p>3. Статті з журналу “Іноземні мови”.</p> <p>4. Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.</p>	2
5	<p>Ознайомлення з вимогами до зовнішнього незалежного оцінювання учнів. Аналіз видів тестів.</p> <p>1. Г.В. Гоголева Типові тестові завдання. Німецька мова. Збірник. – Х.: Веста, 2010. – 120с.</p> <p>2. Програми для загальноосвітніх середніх закладів. Німецька мова. 2 – 12 класи. – К.: Шкільний світ. – 39 с.</p>	2

	3. Підручники німецької мови для 2 – 11 класів середньої школи. 4. Статті з журналу “Іноземні мови”. 5. Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.	
6	Вивчення та визначення психологічних особливостей учнів з метою підвищення ефективності навчального процесу з німецької мови. 1. Ніколаєва С. Ю. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах (концепція) // Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С. 14 – 17. 2. Тести для тих, хто вивчає іноземні мови / Укладачі Артемчук Г. І., Ніколаєва С. Ю. та ін. – К.: Ленвіт, 2003. – С. 137 – 166.	2
Змістовий модуль 3. Професійно і фахово зорієнтовані технології навчання		
7	Аналіз методичної літератури з питань написання плану-конспекту уроку з німецької мови.	2
8	Диференціація методів, прийомів та засобів навчання для реалізації мети у початковій, основній та старшій школі. Теоретична обґрунтованість доцільності їх використання та практична реалізація. 1. Статті з журналу “Іноземні мови”. 2. Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.	2
9	Вивчення та визначення психологічних особливостей учнів з метою підвищення ефективності навчального процесу з німецької мови. 1. Ніколаєва С. Ю. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах (концепція) // Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С. 14 – 17. 2. Тести для тих, хто вивчає іноземні мови / Укладачі Артемчук Г. І., Ніколаєва С. Ю. та ін. – К.: Ленвіт, 2003. – С. 137 – 166.	3
Змістовий модуль 4. Контроль		
10	Порівняльний аналіз методів навчання з метою визначення доцільних прийомів та засобів здатних підвищити ефективність оволодіння іншомовним спілкуванням. 1. Пальмер Г. Устный метод обучения иностранным языкам. – М., “Учпедгиз”, 1961. – 160с. 2. Жлуктенко Ю. О. Навчання іноземних за методичною системою Ч. Фріза – Р. Ладло. – К.: “Радянська школа”, 1969. – 105с. 3. Громова Л. А. Аудио-визуальный метод и практика его применения. – М.: Высшая школа, 1977. – 115с. Поглиблений аналіз сучасних методів навчання з метою визначення ефективних прийомів та засобів формування та вдосконалення комунікативної компетенції. 1. Статті з журналу “Іноземні мови”.	2

2. Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.	
Разом	23

Завдання самостійної роботи виконуються студентами в письмовій формі та зберігаються у методичній папці кожного студента, що контролюється викладачем згідно розкладу.

7. **Методи та засоби навчання**

- словесні (лекція, пояснення, бесіда);
- наочні (демонстрація);
- практичні (вправи, досліди, практичні роботи, реферати);
- аналітичні;
- синтетичні;
- індуктивні;
- дедуктивні;
- репродуктивні;
- проблемно-пошукові;
- метод усного опитування;
- тестові методи перевірки знань.

8. **Форма підсумкового контролю успішності навчання**

Підсумковий контроль - *екзамен* у I семестрі.

Список питань, які виносяться на екзамен:

1. Характеристика програм з ІМ: структура, зміст, розподіл матеріалу.
2. Зв'язок методики викладання з іншими науками.
3. Цілі навчання ІМ, їх взаємозв'язок.
4. Зміст навчання ІМ
5. Принципи сучасної методики викладання ІМ.
6. Методи викладання та навчання ІМ на різних ступенях (етапах).
7. Система вправ у навчанні ІМ. Типи та види вправ.
8. Мета та зміст навчання фонетики.
9. Технологія формування фонетичних навичок.
10. Мета та зміст навчання лексики. Особливості навчання.
11. Технологія навчання активної лексики. Характеристика вправ.
12. Технологія навчання пасивної лексики. Вправи.
13. Мета та зміст навчання граматики. Особливості навчання.
14. Принципи навчання граматики.
15. Технологія навчання активної граматики. Характеристика вправ.
16. Технологія навчання пасивної граматики. Характеристика вправ.
17. Навчання аудіювання: мета, особливості, психологічні механізми.
18. Методика навчання аудіювання.
19. Навчання читання: мета, особливості, психологічні механізми.

20. Методика навчання ознайомлювального читання.
21. Характеристика вивчаючого читання. Особливості навчання.
22. Характеристика навчання переглядового читання. Особливості навчання.
23. Навчання техніки читання. Завдання та система вправ.
24. Особливості навчання монологічного мовлення: система вправ.
25. Особливості навчання діалогічного мовлення: система вправ.
26. Навчання техніки письма: завдання та система вправ.
27. Навчання писемного мовлення. Особливості навчання.
28. Планування навчального процесу з ІМ. Види планів та їх характеристика.
29. Урок як основна форма навчального процесу з ІМ. Типи уроків. Вимоги до сучасного уроку з ІМ.
30. Методи (approaches) навчання ІМ (перекладні, аудіо-лінгвальний, аудіо-візуальний, усний метод Пальмера).
31. Порівняльна характеристика методів (approaches) викладання ІМ (communicative, natural, total physical response etc).
32. Позакласна робота з іноземної мови.
33. Запропонуйте вправу для перевірки розуміння аудіотексту.
34. Дайте рекомендації щодо планування уроків на початковому ступені навчання.
35. Дайте рекомендації щодо планування уроків на середньому ступені навчання.
36. Дайте рекомендації щодо планування уроків на старшому ступені навчання.
37. Визначте прийоми для усунення труднощів у ході навчання аудіювання.
38. Складіть мовленнєву зарядку.
39. Наведіть приклади вправ на слухання при навчанні фонетики.
40. Наведіть приклади вправ на відтворення при навчанні фонетики.
41. Наведіть приклади вправ для навчання пасивної граматики на надфразовому рівні.
42. Наведіть приклад умовно-мовленнєвої трансформаційної вправи.
43. Складіть навчально-мовленнєву ситуацію для навчання ІМ. (ДМ)
44. Складіть навчально-мовленнєву ситуацію для навчання ІМ. (ММ)
45. Наведіть приклади прийомів для навчання говоріння.
46. Дайте приклади підготовчих вправ з навчання аудіювання.
47. Дайте приклади мовленнєвих вправ з навчання аудіювання.
48. Визначте компоненти чисто мовленнєвого уроку.
49. Визначте компоненти комбінованого мовленнєвого уроку.
50. Визначте функцію, вид і форму контролю-екзамен.
51. Визначте функцію, вид, форму контролю-тест.
52. Наведіть приклади тестів.
53. Наведіть приклади рецептивних вправ.
54. Наведіть приклади вправ для навчання активної лексики.
55. Запропонуйте способи семантизації активної лексики.
56. Запропонуйте способи семантизації пасивної лексики.
57. Наведіть приклади комунікативних завдань при навчанні читання.
58. Наведіть приклади вправ для розвитку механізмів аудіювання, читання.
59. Запропонуйте серію вправ для навчання техніки читання.

60. Запропонуйте серію вправ для навчання техніки письма.
61. Наведіть приклади репродуктивних вправ.
62. Запропонуйте вправи для перевірки розуміння тексту.
63. Наведіть приклади комунікативних завдань для навчання аудіювання.
64. Запропонуйте ефективні прийоми для навчання говоріння.
65. Доведіть ефективність складеного вами плану-конспекту уроку з англійської мови.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

- методи стимулювання і мотивації навчання;
- методи організації і здійснення навчально-пізнавальних дій;
- методи контролю і самоконтролю;
- загальнодидактичні методи навчання;
- загальнонаукові методи.

Комплекти завдань для лекційних занять, усна перевірка, комплекти завдань для письмових модульних контрольних робіт, тестування, анкети, комплекти завдань для самоконтролю.

10. Розподіл балів та критерії оцінювання

Підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни, формою контролю якої є іспит, визначається за результатами поточного та підсумкового контролю. Завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 (40+60) балів включно. Іспит виставляється за умови виконання студентом завдань, передбачених програмою і складається з письмового (30-тести) та усного (опитування) іспиту.

Поточний контроль (max = 40 балів)				Підсумковий контроль (max = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2		
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	Письмовий іспит	Усний іспит	100
Т 1-3	Т 4-6	Т 7-9	Т 10-11			
10	10	10	10	30	30	

Поточне тестування має на меті визначення рівня навченості студента під час проведення семінарських занять і реалізується у формі опитування, виступів на заняттях, перевірки виконаної студентами самостійної роботи.

Поточне оцінювання студентів відбувається на двох видах занять: 1) обговорення питань семінарського заняття та 2) демонстрація фрагментів уроків.

Максимальна сума балів, яку може отримати студент протягом першого виду занять, становить 3 бали. До критеріїв, що визначають кількість балів відносяться:

- 1) правильне теоретичне викладення матеріалу – 1 бал;
- 2) практична реалізація теоретичних положень – 0,5 бала;
- 3) творчість, використання додаткових джерел – 0,5 бала;
- 4) самостійність презентації – 0,5 бала;
- 5) суттєве доповнення – 0,5 бала.

На отримання максимальної кількості балів (4) на другому виді занять впливають такі критерії:

- 1) відповідність етапів формування мовних навичок та розвитку мовленнєвих вмінь – 1 бал;
- 2) доцільність вибору та застосування методів адекватних формуванню навичок та розвитку вмінь – 0,5 бала;
- 3) правильність та ефективність вибору прийомів здатних реалізувати навчальні цілі – 0,5 бала;
- 4) новизна та різноманітність прийомів, результативність їх використання – 0,5 бала;
- 5) мовна та мовленнєва компетенція студента – 0,5 бала;
- 6) використання допоміжних засобів навчання – 0,5 бала;
- 7) вміння студента триматися перед аудиторією, контакт з “учнями” – 0,5 бала.

Методична папка оцінюється в 1 бал (за семестр) і включає:

- 1) доцільний та ефективний добір методів, прийомів та режим навчання, мовне оформлення – 0,5 бала;
- 2) самостійне правильне оформлення фрагментів уроків з формування мовної та мовленнєвої компетенції – 0,5 бала.

За зміст методичної папки та правильне її оформлення студент може додатково отримати до 20% максимального поточного сумарного балу за модулі. При цьому сума поточних оцінок не повинна перевищувати 40 балів.

Максимальна кількість балів за поточний контроль після вивчення усіх змістових модулів становить 40 балів (20 балів за кожний семестр).

Поточна семестрова оцінка визначається в балах як сума підсумкових модульних оцінок, отриманих за засвоєння усіх модулів, включно із самостійною та індивідуальною роботою і становить 40 балів.

Студент допускається до відпрацювання пропущеного заняття протягом 10 днів після його проведення. Максимальна кількість практичних занять, яку студент може відпрацювати, становить не більше 30% від кількості занять за навчальним планом.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконаних письмових (30 балів) та усних (30 балів) екзаменаційних завдань. На іспит виносяться завдання, тести, питання, ситуації, захист плану-конспекту уроку іноземної мови, що склав студент. Перелік питань доводиться до відома студентів на початку семестру. Всі види завдань потребують творчої відповіді, умінь аналізувати та синтезувати, практично застосовувати отримані знання, переконливо доводити ефективність добору прийомів, засобів та методів викладання.

Підсумкова оцінка визначається як сума поточних та екзаменаційної оцінок в балах за національною шкалою та за шкалою ECTS. Екзаменаційна оцінка

складається з оцінки, що отримав студент за виконання письмового іспиту (мах. – 30 балів) та усної відповіді (мах. – 30 балів). Відсутність студента на письмовому екзамені оцінюється у “0” балів. Студент може повторно скласти цей іспит у визначені кафедрою англійської філології терміни за умови його відсутності з поважної причини. Максимальна екзаменаційна оцінка студента становить 60 балів.

Сумарна оцінка (поточна та екзаменаційна) заноситься до екзаменаційної відомості та індивідуального навчального плану студента.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (екзамен)
90 - 100	A	Відмінно
82 - 89	B	Добре
75 - 81	C	
67 - 74	D	Задовільно
60 – 66	E	
1 - 59	Fx	Незадовільно

Студент отримує оцінку “відмінно” (A) за умови, що він повністю виконав навчальну програму і набрав у сумі не менше 90 балів. Відповідь студента повністю відповідає змісту питання. Основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті. Студент досить вільно і коректно користується методичною термінологією. Виконане студентом завдання є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування мовної та мовленнєвої компетенції. План-конспект уроку виконаний у відповідності з вимогами до поурочного планування. Студент здатний теоретично обґрунтувати вибір власних методичних рішень.

Студент отримує оцінку “добре” (BC) набравши 75–89 балів, якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання. Основні проблеми розкриті не досить повно і ґрунтовно. Студент в основному правильно використовує методичну термінологію. Виконане студентом завдання є комунікативно орієнтованим, однак має незначні порушення логіки поетапного формування мовної та мовленнєвої компетенції. План-конспект уроку в основному виконаний методично правильно, проте є незначні недоліки. Студент недосить впевнено обґрунтовує вибір власних методичних рішень.

Студент отримує “задовільно” (DE) і набирає 60–74 бали, якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання. Основні проблеми недостатньо розкриті. Студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння викладеного. Виконане студентом завдання не є комунікативно орієнтованим, має серйозні порушення логіки поетапного формування мовної та мовленнєвої компетенції. План-конспект уроку виконаний

із значними недоліками. Студент відчуває труднощі в обґрунтуванні вибору власних методичних рішень.

Студент отримує “незадовільно” (FX) і набирає 1–59 балів, якщо його відповідь не відповідає змісту питання. Основні проблеми не розкриті. Студент майже не користується методичною термінологією. Виконане студентом завдання не є комунікативно орієнтованим, не відповідає вимогам поетапного формування мовної та мовленнєвої компетенції. План-конспект уроку виконаний методично безграмотно. Студент не може обґрунтувати вибір власних методичних рішень. При цьому студент має можливість повторного складання.

11. Список джерел

1. Беляев Б. В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам. - М., 1965, изд. 2. - 227 с.
2. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. - М., 1988. - 255 с.
3. Бухбиндер В.А., Штраусс В. Основы методики преподавания иностранных языков. - К., 1986. - 334 с.
4. Вайсбурд М.Л. Обучение пониманию устной речи на слух. - М., 1965. - 78 с.
5. Гез Н. И., Ляховицкий М. В., Миролюбов А. А. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе.- М., 1982. - 373 с.
6. Демьяненко М. Я., Лазаренко К. А., Мельник С. В. Основы общей методики обучения иностранным языкам. - К., 1984. - 255 с.
7. Жинкин Н. И. Механизмы речи. - М., 1958. - 370 с.
8. Зимняя И. А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. - М., 1985. - 160 с.
9. Зимняя И. А. О слуховой и зрительной наглядности в обучении иностранным языкам. //Проблемы зрительной и слуховой наглядности. - М., 1970. - С. 8 - 16.
- 10.Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке. - М., 1983. - 207 с.
- 11.Кузьменко О. Д., Рогова Г. В. Учебное чтение, его содержание и формы//Иностр. яз. в шк. - 1970.- № 5. - С. 22 - 32.
- 12.Програми середньої загальноосвітньої школи. Іноземні мови, 5-11 класи. - Київ, 1995.
- 13.Рапопорт И. А. Опыт тестирования техники чтения//Иностр. яз. в шк. - 1973. - № 1. - с. 34 - 43.
- 14.Рогова Г. В., Манузльян Ж. И. Методика работы над текстом в старших классах средней школы//Иностр. яз. в шк. - 1970.- № 5. - С. 28 - 42.
- 15.Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи. - Киев, 1989. - 158 с.
- 16.Скляренко Н. К., Онищенко Е. И., Захарова С. Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. - Киев, 1988. - 160 с.
- 17.Старков А. П. Обучение английскому языку в средней школе. - М., 1978. - 222 с.

18. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / Под ред. А. Д. Климентенко, А. А. Миролюбова /. - М., 1981. - 455 с.
19. Фоломкина С. К. Методика обучения чтению на английском языке в средней школе // Дисс ... докт. пед. наук. - М., 1974. - 442 с.
20. Фоломкина С. К. Текст в обучении иностранным языкам // Иностр. яз. в шк. - 1985. - № 3. - С. 18 - 22.
21. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. - М., 1987. - 207 с.
22. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. - Ленинград, 1977. - 203 с.

Додаткова література:

1. Ветехов АМ. Условія успішного навчання іноземній мові // Іноземні мови. - 2000. - №4. - С. 8-10.
2. Витт Н.В. Емоціональне вплив мови вчителя іноземної мови // ІЯШ. - 1987. - №6. - С. 34-37.
3. Гальскова Н.Д. О взаємодії вчителя і учасних на уроці іноземної мови // ІЯШ. - 1991, - №1. - С. 17-22.
4. Гальскова Н.Д. Сучасна методика навчання іноземними мовами. - М.: Аркти-Глосса, 2000. - С. 117-125.
5. Європейський мовний портфель для філологів (вчителів мови, письменників і усних перекладачів) (Складено к.ф.н., проф. К.М. Ірисханова. - М.: МГЛУ, 2003. - 75 с.
6. Загальноєвропейське Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва. - К.: Ленвгг, 2003. - 273 с.
7. Зимняя И.А. Педагогическая психология. - М.: Логос, 2001. - С. 132-166; 262-286.
8. Камаева Т.П. Функції вчителя в здійсненні мовного взаємодія з учасними при навчанні іноземній мові // ІЯШ. - 1991. - №4. - С. 21-26.
9. Колкер Я.М., Устинова Е.С. Як досягається співпраця вчителя і навчального? // ІЯШ. - 2000. - №1. - С. 28-33.
10. Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка / Е.И. Пассов, В.П. Кузовлев, Н.Е. Кузовлева и др. - М.: Флинта - Наука, 2001. - 238 с.
11. Настольная книга преподавателя иностранного языка / Е.А. Маслыко, П.К. Бабинская, А.Ф. Будько и др. - Минск: Высшая школа, 2001. - С. 331-369.
12. Пассов Е.И. Концепция высшего профессионального педагогического образования (на примере иноязычного образования). - Липецк: ЛГПИ, 1998. - 68 с.
13. Пассов Е.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация. Материалы к докладу. - Москва, 29 ноября, 2001 г.
14. Пассов Е.И. Методическое мастерство учителя иностранного языка // ІЯШ. - 1984. - №6. - С. 24-29.
15. Рапопорт И.А. Психодиагностика и учитель иностранного языка // ІЯШ. - 1991. - №2. - С. 33-38.

12. Риверс УМ. Психолог и преподаватель иностранного языка // Методика преподавания иностранных языков за рубежом. - М.: Прогресс, 1967. - С.195-207.
- Соколова Н.Г. Профессиональный Портфель учителя иностранного языка. - М./Еврошкола, 1999.- 48 с.
13. Солдатов Г. А. Элементы научной организации труда учителя иностранного языка // ИЯШ. - 1983. - №3. - С. 59-64.
14. Учет особенностей личности при оптимизации процесса обучения // ИЯШ. - 1988.-№3. -С. 19-23.
15. Хомич Л.О. Професивно-педагогична підготовка вчителя початкових класів. - К.: Магістр, 1998.-С.87-112.
16. Цетлин В.С. Какими профессиональными качествами должен обладать учитель иностранного языка? // ИЯШ. - 1996. - №3. - С. 28-29. Parrot M. Tasks for Language Teachers. - Cambridge Univ. Press, 1996. -325 p. Wallace M. Action Research for Language Teachers. - Cambridge Univ. Press, 2001. -270p.
17. Wallace M. Training Foreign Language Teachers: A reflective approach. - Cambridge Univ. Press, 1995.-180 p.
18. Wright T. Roles of Teachers and Learners. - Oxford Univ. Press, 1996. - 167 p.
19. Bausch K.-R., Christ H., Krumm H.-J. (Hg.) Interkulturelles Lernen im Fremdsprachenunterricht: Arbeitspapiere der 14. Frühjahrskonferenz zur Erforschung des Fremdsprachenunterrichts. -Tubingen: Gunter Narr, 1994. - 187
20. S. Biechele, Pardos. Didaktik der Landeskunde. Fernstudieneinheit. - Berlin: Langenscheidt, 1999.-124 S.
21. Borbein V. Menschen in Deutschland. Ein Lesebuch für Deutsch als Fremdsprache. - Berlin, München...: Langenscheidt, 1995.-136 S.
22. Koppensteiner J. Österreich. Ein landeskundliches Lesebuch. - Ismaning, München: Verlag für Deutsch, 1990.-160 S.
23. Kung Th. Gebrauchsanweisung für die Schweiz. - München: Piper, 1992.- 180 S.
24. Luger H.-H. Routinen und Rituale in der Alltagskommunikation: Fernstudieneinheit 6. -Berlin: Langenscheidt, 1993. -112 S.
25. Die Kronung der schönsten Stunden... - Ismaning, 1990
26. Schule stellt sich vor. Bd 3. Von der Schule zum Beruf. - München, 1988.
27. Schule stellt sich vor. Bd 1. Ferien. Freizeit. Sport.-München, 1988.
28. Schule stellt sich vor. Bd 2. Berichte und Bilder aus Schulen. - München, 1988.
29. Ehnert R. u.a. Einführung in das Hochschulfach 2. - München.
30. Unterrichtsmaterial zur Landeskunde „Projekt Wohnen“ 1.-München, 1984.
31. Unterrichtsmaterial zur Landeskunde „Projekt Wohnen“ 2.- München, 1984.
32. Ehnert R. u.a. Einführung in das Hochschulfach 1. - München.
33. Статті з журналу "Іноземні мови".
34. Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
35. Статті з журналу "Иностранные языки в школе"